

<https://doi.org/10.67471/BEZO7828>

KÜRESEL İSLAMİ FİNANS SİSTEMİNDE KATILIM BANKACILIĞI VE ULUSLARARASI SERMAYE AKIMLARI: MEVCUT DURUM, SORUNLAR VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Ebru Halit kızı Kalan

Doktorant

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (UNEC)

ebru.yondem@hotmail.com

Özet: İslami finans sistemi, faiz yasağı, risk paylaşımı, varlığa dayalı finansman ve etik yatırım ilkeleri üzerine inşa edilmiş alternatif bir finansal model olarak son kırk yılda önemli bir gelişim göstermiştir. Küresel finans piyasalarında yaşanan krizler, sürdürülebilir finans anlayışının güçlenmesi ve etik yatırım araçlarına yönelik talebin artması, İslami finans sektörünün uluslararası ölçekte büyümesini hızlandırmıştır. Bu gelişim sürecinde katılım bankaları, yalnızca İslam ülkelerinde değil, aynı zamanda Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya-Pasifik bölgesinde de finansal sistemin önemli aktörlerinden biri hâline gelmiştir.

Küresel İslami finans sistemi içerisinde katılım bankacılığının mevcut durumunu değerlendirmek, uluslararası sermaye akımları üzerindeki etkisini incelemek ve sektörün karşı karşıya bulunduğu temel sorunları analiz ederek politika önerileri geliştirmektir.

Katılım bankalarının özellikle sukuk piyasaları, altyapı yatırımlarının finansmanı, KOBİ'lerin desteklenmesi ve finansal kapsayıcılığın artırılması yoluyla uluslararası sermaye hareketlerine önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Bununla birlikte farklı ülkelerdeki düzenleyici çerçevelerin uyumsuzluğu, standartlaşma eksikliği, likidite yönetiminde yaşanan güçlükler ve nitelikli insan kaynağı yetersizliği sektörün küresel rekabet gücünü sınırlayan temel sorunlar olarak öne çıkmaktadır. Bu kapsamda uluslararası standartların güçlendirilmesi, dijital finans uygulamalarının yaygınlaştırılması ve sürdürülebilir finans araçlarının geliştirilmesine yönelik politika önerileri sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslami finans, katılım bankacılığı, uluslararası sermaye akımları, sukuk, finansal kapsayıcılık, sürdürülebilir finans.

Giriş

Finansal sistemler, küresel ekonominin büyümesi, yatırımların finansmanı ve sermaye hareketlerinin yönlendirilmesinde temel bir rol üstlenmektedir. Son yıllarda yaşanan küresel finansal krizler, jeopolitik riskler ve ekonomik belirsizlikler, geleneksel finans sistemlerine alternatif yaklaşımlara yönelik ilgiyi önemli ölçüde artırmıştır. Bu alternatif modeller arasında yer alan İslami finans sistemi, etik ilkeleri esas alan yapısı, reel ekonomiyi destekleyen finansman yöntemleri ve risk paylaşımına dayalı mekanizmalarıyla uluslararası finans literatüründe giderek daha fazla önem kazanmaktadır. İslami finansın temelini oluşturan faiz yasağı (*riba*), aşırı belirsizlik (*gharar*) ve spekülatif işlemlerin (*maysir*) yasaklanması, finansal işlemlerin reel ekonomik faaliyetlerle ilişkilendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle katılım bankaları, fon toplama ve fon kullandırma süreçlerinde murabaha, mudaraba, müşareke, icara ve sukuk gibi İslam hukukuna uygun finansman yöntemlerini kullanmaktadır. Bu uygulamalar yalnızca etik finans anlayışını güçlendirmekle kalmamakta, aynı zamanda finansal sistemin istikrarına katkı sağlayabilecek alternatif modeller sunmaktadır.

Son yirmi yılda İslami finans sektörü hızlı bir büyüme göstermiştir. Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülkeleri, Malezya, Endonezya ve Türkiye başta olmak üzere birçok ülkede katılım bankalarının aktif büyüklüğü, fon hacmi ve yatırım ürünleri önemli ölçüde artmıştır. Bunun yanında Birleşik Krallık, Lüksemburg ve Hong Kong gibi geleneksel finans merkezlerinin de sukuk ihraç etmeye başlaması, İslami finansın yalnızca Müslüman nüfusun yoğun olduğu ülkelerle sınırlı olmadığını göstermektedir. Bu gelişmeler, uluslararası sermaye akımlarının çeşitlenmesine katkı sağlamakta ve küresel yatırımcı tabanının genişlemesine olanak tanımaktadır. Katılım bankaları, finansal kapsayıcılığı artırmaları, küçük ve orta ölçekli işletmelere alternatif finansman sağlamaları ve uzun vadeli altyapı yatırımlarını desteklemeleri nedeniyle ekonomik kalkınma açısından stratejik bir öneme sahiptir. Özellikle sukuk piyasalarının gelişmesi, kamu ve özel sektör yatırımlarının finansmanında yeni kaynaklar oluştururken, uluslararası yatırımcıların farklı coğrafyalara yönelmesine de katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte sektörün sürdürülebilir büyümesini sınırlandıran çeşitli yapısal sorunlar bulunmaktadır. Farklı ülkelerde uygulanan şariat yorumları arasındaki farklılıklar, uluslararası muhasebe ve denetim standartlarının tam anlamıyla uyumlaştırılmamış olması, likidite yönetiminde kullanılan araçların sınırlılığı ve dijital dönüşüm sürecine uyum konusunda yaşanan zorluklar, sektörün küresel rekabet gücünü etkileyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, küresel İslami finans sistemi içerisinde katılım bankacılığının mevcut konumunu değerlendirmek, uluslararası sermaye akımları üzerindeki etkisini analiz etmek ve sektörün karşılaştığı yapısal sorunlara yönelik uygulanabilir politika önerileri geliştirmektir. Bu kapsamda çalışma; İslami finans sektörünün güncel görünümünü ortaya koymakta, katılım bankalarının ekonomik büyüme ve uluslararası yatırım hareketlerine katkılarını incelemekte ve geleceğe yönelik stratejik öneriler sunmaktadır.

Katılım bankacılığı, Türkiye finansal sisteminin önemli bir bileşeni hâline gelmiştir. Bu bankalar ekonomik büyümeyi desteklemekte, finansal kapsayıcılığı güçlendirmekte ve finansal piyasaların çeşitlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, küresel ölçekte İslami finans sektörünün büyümesi, Türkiye açısından uluslararası yatırımları çekmek için yeni fırsatlar sunmaktadır. Stratejik coğrafi konumu ve gelişmekte olan finansal altyapısı sayesinde Türkiye, küresel İslami finans sistemi içerisinde önemli bir merkez olma potansiyeline sahiptir.

Katılım bankacılığı yalnızca alternatif bir finansman modeli değil, aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı destekleyen güçlü bir araçtır. Sektörün büyümesini sürdürmesi, Türkiye ekonomisinin geleceğinin şekillendirilmesinde ve ülkenin küresel finans piyasalarındaki konumunun güçlendirilmesinde kritik bir rol oynayacaktır. Son yıllarda katılım bankacılığı sektörü, hem kurumsal gelişmeler hem de finansal ürün çeşitliliğinin artmasıyla dikkat çekici bir büyüme göstermiştir. [14, s. 12]

Bu gelişim sürecindeki önemli dönüm noktalarından biri, 2019 yılında Emlak Katılım Bankası'nın faaliyete başlamasıdır. Söz konusu gelişme, sektörün kurumsal kapasitesinin güçlenmesine önemli katkı sağlamıştır. Bunun yanında, sukuk (İslami kira sertifikası) piyasasının hızlı gelişimi sektörün finansal derinliğini artırmış ve yatırımcılar açısından cazibesini genişletmiştir. Mevcut büyüme eğiliminin devam etmesi hâlinde, katılım bankalarının toplam bankacılık sektörü içerisindeki payının 2026 yılı itibarıyla yaklaşık %9 seviyesine ulaşacağı öngörülmektedir.

2025 yılı itibarıyla katılım bankalarının toplam bankacılık sektörü içerisindeki payı %8,9 seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönemde sektörün aktif büyüklüğü 3,86 trilyon TL'ye yükselmiş, 2026 yılı Ocak ayı itibarıyla ise toplam aktifler 4,49 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır.

Bunun yanında sektör; 1.494 şube, 22.377 çalışan ve yaklaşık 19,9 milyon müşteri ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu göstergeler, katılım bankacılığının Türkiye finansal sistemi içerisindeki ağırlığının giderek arttığını ve sürdürülebilir büyüme eğilimini koruduğunu göstermektedir. [2, s. 21]

Tablo1 : İslami Finansın Bölgesel Dağılımı

Bölge	Küresel Pay	Açıklama
KİK Ülkeleri (Körfez İşbirliği Konseyi)	%50+	Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Kuveyt, Bahreyn ve Umman gibi ülkeler, güçlü bankacılık sistemleri ve yüksek yatırım fonları sayesinde küresel İslami finans piyasasının merkezini oluşturmaktadır. Bu ülkelerde katılım bankacılığı ile sukuk (İslami kira sertifikası) piyasası oldukça gelişmiştir.
Güneydoğu Asya	%25	Özellikle Malezya ve Endonezya, İslami finans alanında dünyanın en gelişmiş düzenleyici altyapılarından birine sahiptir. Malezya, özellikle sukuk piyasasının geliştirilmesi ve uluslararası standartların oluşturulması açısından küresel ölçekte öncü bir konumdadır.
Avrupa ve Diğer Bölgeler	%25	Avrupa, Afrika ve bazı Asya ülkeleri, İslami finans piyasasında gelişmekte olan bölgeler olarak değerlendirilmektedir. Bu bölgelerde İslami finans ürünlerine olan ilgi giderek artmakta ve yeni faizsiz finansal araçlar geliştirilmektedir.

Kaynak: Islamic Financial Services Board IFSB 2024; Global Ratings (2024); Securities Commission Malaysia (2024).

Katılım bankacılığı, Türkiye finansal sisteminin giderek daha önemli bir bileşeni hâline gelmiş ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın desteklenmesinde önemli bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmanın bulguları, katılım bankalarının yalnızca finansal çeşitliliğe katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda finansal kapsayıcılığı artırdığını, reel sektörün finansmanını desteklediğini ve sermaye piyasalarının güçlenmesine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Risk paylaşımı, varlığa dayalı finansman ve faizin yasaklanması gibi İslami finans ilkeleri doğrultusunda faaliyet gösteren katılım bankaları, geleneksel bankacılık sistemine kıyasla daha etik temellere dayanan alternatif bir finansman modeli sunmaktadır.

Katılım bankacılığının Türkiye ekonomisine sağladığı en önemli katkılardan biri, faiz esaslı finansal sistemi tercih etmeyen birey ve işletmelerin resmi bankacılık sistemine dâhil edilmesini sağlamasıdır. Bu durum, finansal sistemin kapsamını genişletmekte, tasarrufların ekonomiye kazandırılmasını desteklemekte ve ekonomik katılımı artırmaktadır. Ayrıca katılım bankaları, küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ) sundukları alternatif finansman mekanizmaları sayesinde girişimciliği teşvik etmekte, üretim kapasitesini artırmakta, yatırımları desteklemekte ve istihdamın gelişimine katkıda bulunmaktadır. Sukuk (İslami kira sertifikası) piyasasının gelişiminin Türkiye'nin küresel İslami finans sistemi içerisindeki konumunu güçlendirdiğini de ortaya koymaktadır. Sukuk ihraçları, Türkiye sermaye piyasasında finansal araç çeşitliliğini artırırken, özellikle Körfez ülkeleri başta olmak üzere İslami finansın gelişmiş olduğu bölgelerden uluslararası yatırımcıların ilgisini çekmektedir. Bu yönüyle İslami finans, yalnızca yurt içi finansal gelişime değil, aynı zamanda uluslararası sermaye akımlarının çeşitlendirilmesine de önemli katkılar sağlamaktadır.

Bunun yanında Türkiye'nin stratejik coğrafi konumu, gelişen finansal altyapısı ve artan kurumsal desteği, ülkenin bölgesel bir İslami finans merkezi hâline gelmesi açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. İstanbul Finans Merkezi Projesi ile katılım bankacılığı sektöründeki büyüme, Türkiye'nin küresel finans piyasalarıyla entegrasyonunu güçlendirmekte ve doğrudan yabancı yatırımlar açısından rekabet gücünü artırmaktadır. **[10]**

Bununla birlikte, sektörün gelişimini sınırlayan bazı yapısal sorunlar da devam etmektedir. İslami finans ürünlerine yönelik toplumsal farkındalığın yeterli düzeyde olmaması, katılım bankalarının ürün çeşitliliğinin sınırlı kalması ve düzenleyici çerçevede tam uyumun sağlanamamış

olması, sektorün mevcut potansiyeline ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle sektorün uzun vadeli ve sürdürülebilir büyümesini sağlayabilmek amacıyla kurumsal ve düzenleyici yapının daha da güçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki politika önerileri geliştirilebilir:

1. **Katılım bankacılığına ilişkin düzenleyici ve denetleyici çerçeve** daha da güçlendirilerek şeffaflık, etkinlik ve yatırımcı güveni artırılmalıdır.
2. **İslami finans alanındaki finansal okuryazarlık programları** yaygınlaştırılmalı; bireylerin katılım bankacılığı ürün ve hizmetleri hakkında bilgi düzeyleri yükseltilmelidir.
3. **Sukuk başta olmak üzere yatırım temelli İslami finans araçlarının çeşitlendirilmesi** teşvik edilerek hem yerli hem de yabancı yatırımcıların sektöre ilgisi artırılmalıdır.
4. **Katılım bankalarının KOBİ'lere ve yenilikçi sektörler sağladığı finansman desteği** artırılarak girişimcilik, teknolojik gelişme ve istihdam oluşturma kapasitesi güçlendirilmelidir.
5. **Türkiye ile İslami finans alanında öncü ülkeler**, özellikle Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri ve Güneydoğu Asya ekonomileri arasındaki uluslararası iş birliği geliştirilerek sınır ötesi yatırımlar ve finansal entegrasyon desteklenmelidir.
6. **Üniversiteler ve araştırma kurumları**, İslami finans alanındaki akademik çalışmaları teşvik ederek sektorün teorik ve uygulamalı gelişimine katkı sağlamalıdır.

Yalnızca alternatif bir bankacılık modeli değil; aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, finansal istikrarı ve uluslararası ekonomik entegrasyonu destekleyen stratejik bir finansman mekanizmasıdır. Türkiye'de İslami finans sektorünün gelişimini sürdürmesi, ülkenin ekonomik dayanıklılığının güçlenmesine, uluslararası sermaye akımlarından daha fazla pay almasına ve küresel finans piyasalarındaki konumunun daha da sağlamlaşmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

[6 : s.15–22]

Politik Öneriler:

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki politika önerileri geliştirilebilir:

1. **Katılım finansına yönelik ulusal strateji güçlendirilmelidir.** Kamu kurumları, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) arasında koordinasyonu artıracak uzun vadeli bir katılım finansı stratejisi oluşturulmalıdır.
2. **Uluslararası standartlarla uyum artırılmalıdır.** Katılım bankalarının muhasebe, denetim ve kurumsal yönetim uygulamalarında AAOIFI ve IFSB gibi uluslararası standartlarla uyumun güçlendirilmesi, yabancı yatırımcı güvenliğini artıracaktır.
3. **Sukuk piyasası daha da derinleştirilmelidir.** Kamu ve özel sektör sukuk ihraçları teşvik edilmeli, yeşil sukuk ve sürdürülebilir sukuk gibi yenilikçi finansman araçlarının geliştirilmesi desteklenmelidir.
4. **Dijital katılım bankacılığı ve finansal teknolojiler desteklenmelidir.** Yapay zekâ, blokzincir ve dijital ödeme sistemlerinin katılım bankacılığına entegrasyonu hızlandırılarak operasyonel verimlilik artırılmalı ve uluslararası rekabet gücü güçlendirilmelidir.
5. **KOBİ finansmanı genişletilmelidir.** Katılım bankalarının özellikle ihracatçı, teknoloji odaklı ve yenilikçi KOBİ'lere yönelik risk paylaşımına dayalı finansman modelleri geliştirilmesi teşvik edilmelidir.
6. **Uluslararası sermaye iş birlikleri artırılmalıdır.** Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri, Malezya, Endonezya ve diğer önemli İslami finans merkezleriyle ortak yatırım fonları, sukuk programları ve sınır ötesi finansman mekanizmaları geliştirilmelidir.
7. **İnsan kaynağı ve akademik altyapı güçlendirilmelidir.** Üniversitelerde İslami finans ve katılım bankacılığı alanındaki lisansüstü programlar desteklenmeli; sektorün ihtiyaç

duyduğu uzman insan kaynağının yetiştirilmesine yönelik kamu–üniversite–özel sektör iş birliği artırılmalıdır.

8. **Finansal okuryazarlık artırılmalıdır.** Katılım bankacılığı ürün ve hizmetlerinin toplum tarafından daha iyi anlaşılması amacıyla eğitim programları, dijital içerikler ve kamu bilgilendirme kampanyaları yaygınlaştırılmalıdır.
9. **İstanbul Finans Merkezi'nin İslami finans merkezi olarak konumu güçlendirilmelidir.** İstanbul Finans Merkezi bünyesinde uluslararası katılım finans kuruluşlarının faaliyet göstermesini teşvik edecek vergi, düzenleme ve yatırım politikaları geliştirilerek Türkiye'nin küresel İslami finans ekosistemindeki rekabet gücü artırılmalıdır.
10. **Sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle entegrasyon sağlanmalıdır.** Katılım bankacılığı; yeşil finansman, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) kriterleri ile Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda geliştirilecek finansman modelleriyle daha güçlü bir şekilde bütünleştirilmelidir.

Netice itibariyle:

Küresel finans sisteminde yaşanan dönüşüm, sürdürülebilir, etik ve risk paylaşımına dayalı finansman modellerine olan ilgiyi önemli ölçüde artırmıştır. Bu süreçte İslami finans sistemi ve onun temel bileşenlerinden biri olan katılım bankacılığı, yalnızca faizsiz finansman sunan alternatif bir model olmanın ötesine geçmiş; finansal istikrarı destekleyen, reel ekonomiyi güçlendiren ve uluslararası sermaye hareketlerini çeşitlendiren stratejik bir finansal yapı hâline gelmiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan değerlendirmeler, katılım bankacılığının küresel İslami finans sisteminin büyümesinde önemli bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle sukuk piyasalarının gelişmesi, altyapı yatırımlarının finansmanı, KOBİ'lere sağlanan alternatif finansman imkânları ve finansal kapsayıcılığın artırılması, katılım bankalarının ekonomik kalkınmaya sağladığı temel katkılar arasında yer almaktadır. Ayrıca Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri ile Güneydoğu Asya ekonomilerinin İslami finans alanındaki lider konumu, uluslararası sermaye akımlarının yönünü belirleyen önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Türkiye açısından değerlendirildiğinde ise katılım bankacılığı sektörü son yıllarda hem aktif büyüklüğü hem de bankacılık sektörü içerisindeki payı bakımından istikrarlı bir gelişim göstermiştir. Kamu katılım bankalarının sektöre katılması, sukuk piyasasının büyümesi, İstanbul Finans Merkezi Projesi ve katılım finansına yönelik kurumsal düzenlemeler, Türkiye'nin küresel İslami finans sistemi içerisindeki rekabet gücünü artıran temel gelişmeler arasında yer almaktadır. Türkiye'nin stratejik coğrafi konumu, gelişmiş bankacılık altyapısı ve bölgesel finans merkezi olma hedefi, uluslararası sermayenin ülkeye yönlendirilmesi açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Bununla birlikte, sektörün sürdürülebilir büyümesini sınırlayan çeşitli yapısal sorunlar da bulunmaktadır. Ülkeler arasında düzenleyici çerçevelerde görülen farklılıklar, uluslararası standartların tam anlamıyla uyumlaştırılmaması, ürün çeşitliliğinin sınırlı olması, ikincil piyasalardaki likidite yetersizliği ve nitelikli insan kaynağı ihtiyacı, katılım bankacılığının küresel rekabet gücünü olumsuz etkileyen başlıca unsurlardır. Ayrıca dijitalleşme, finansal teknolojiler ve sürdürülebilir finans uygulamalarındaki hızlı dönüşüm, sektör açısından hem önemli fırsatlar hem de yeni rekabet alanları oluşturmaktadır.

Sonuç olarak katılım bankacılığı, yalnızca faizsiz finansman sunan alternatif bir bankacılık modeli değil; uluslararası sermaye akımlarının çeşitlendirilmesine katkı sağlayan, finansal kapsayıcılığı artıran ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı destekleyen stratejik bir finansal mekanizmadır. Gelecekte uluslararası standartların güçlendirilmesi, dijital dönüşümün hızlandırılması, yenilikçi İslami finans ürünlerinin geliştirilmesi ve uluslararası iş birliklerinin artırılması, hem Türkiye'nin hem de küresel İslami finans sisteminin büyümesine önemli katkılar

sağlayacaktır. Bu doğrultuda katılım bankacılığının küresel finans mimarisi içerisindeki rolünün önümüzdeki dönemde daha da güçlenmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

1. Ayub, M. (2007). *Understanding Islamic Finance*. Chichester: John Wiley & Sons.
2. *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu*. (2025). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri – Mart 2025*. İstanbul: BDDK
3. Chapra, M. U. (2008). *The Islamic Vision of Development in the Light of Maqasid al-Shariah*. Leicester: The Islamic Foundation. World Bank. (2022).
4. *Global Financial Development Report*. Washington, DC: World Bank.
5. *International Monetary Fund (IMF)*. (2023). *Islamic Finance and Global Financial Stability*. Washington, DC: IMF.
6. *Islamic Financial Services Board (IFSB), Islamic Financial Services Industry Stability Report 2024*, Kuala Lumpur: IFSB, 2024, s. 15–22; World Bank, *Global Financial Development Report 2022*, Washington, DC: World Bank, 2022, s. 35–42.
7. *Islamic Financial Services Board (IFSB)*. (2024). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. Kuala Lumpur: IFSB.
8. *İslami Sermaye Piyasaları ve Ekonomik Gelişim” İkbāl Z.& Mirakhor, A. (der.) içinde Ekonomik Gelişim ve İslami Finans*. İstanbul: Borsa İstanbul Kitaplığı
9. LSEG & ICD. (2025). *Islamic Finance Development Report*. London: London Stock Exchange Group.
10. T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, *Katılım Finans Strateji Belgesi (2022–2025)*, Ankara, 2022.
11. *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)*. (2023). *Finansal İstikrar Raporu*. Ankara: TCMB.
12. *Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı*. (2023). *Kira Sertifikası (Sukuk) İhraçları ve Katılım Finans Raporu*. Ankara.
13. *Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)*. (2024). *Katılım Bankacılığı Sektör Raporu*. İstanbul: TKBB.
14. *Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)*. (2026). *Katılım Bankacılığı Sektör Verileri 2026*. İstanbul: TKBB.
15. Калан Эбру, Сулейманов Т. Исламский банкинг в Турции: новые тенденции и перспективы//Информация и инновации. – 2024. – №19(1). – С. 64-71. <https://doi.org/10.31432/1994-2443-2024-19-1-64-71>.
16. Мамедов З. Ф. Посткризисная модернизация банковской системы Турции// Деньги и кредит. – 2009. – №2. – С. 65-75.
17. Мамедов З. Ф. Роль кризиса в реформировании банковского сектора Турции // Деньги и кредит. – 2005. – № 9.
18. Мамедов З.Ф. Исламская банковская система: новые вызовы, проблемы и перспективы развития// Экономика и Управление. 2018. № 4 (150). С. 4-10.
19. Мамедов З.Ф. Исламский банк развития как главная финансовая организация исламского мира. Информационные технологии и системы: управление, экономика, транспорт, право. 2019; No2:175-179. Mamedov Z.F. Islamic Development Bank - as the main financial organization of the Islamic world. Information technologies and systems: management, economics, transport, law. 2019; No2:175-179. (In Russ.).

GLOBAL İSLAM MALİYYƏ SİSTEMİNDƏ İŞTİRAK BANKÇILIĞI VƏ BEYNƏLXALQ KAPİTAL AXINLARI: MÖVCUD VƏZİYYƏT, PROBLEMLƏR VƏ SİYASƏT TÖVSIYƏLƏRİ

E. H. Kalan

Doktorant

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)

ebru.yondem@hotmail.com

Xülasə: İslam maliyyə sistemi faiz qadağası, risklərin bölüşdürülməsi, aktivlərə əsaslanan maliyyələşdirmə və etik investisiya prinsipləri üzərində qurulmuş alternativ maliyyə modeli kimi son qırx ildə əhəmiyyətli inkişaf yolu keçmişdir. Qlobal maliyyə bazarlarında baş verən böhranlar, dayanıqlı maliyyə anlayışının güclənməsi və etik investisiya alətlərinə tələbatın artması İslam maliyyəsi sektorunun beynəlxalq miqyasda sürətli inkişafını stimullaşdırmışdır. Bu inkişaf prosesi çərçivəsində iştirak bankları yalnız İslam ölkələrində deyil, eyni zamanda Avropa, Şimali Amerika və Asiya-Sakit okean regionunda da maliyyə sisteminin mühüm iştirakçılarından birinə çevrilmişdir. Bu tədqiqatın məqsədi qlobal İslam maliyyə sistemi daxilində iştirak bankçılığının mövcud vəziyyətini qiymətləndirmək, onun beynəlxalq kapital axınlarına təsirini araşdırmaq, sektorun üzlaşdığı əsas problemləri təhlil etmək və bu istiqamətdə siyasət tövsiyələri hazırlamaqdır. Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, iştirak bankları xüsusilə sukuk bazarının inkişafı, infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsi, kiçik və orta sahibkarlığın (KOB) dəstəklənməsi və maliyyə inklüzivliyinin artırılması vasitəsilə beynəlxalq kapital hərəkətlərinə mühüm töhfə verməkdədir. Bununla yanaşı, müxtəlif ölkələrdə tənzimləyici çərçivələrin uyğunsuzluğu, standartlaşdırmanın kifayət qədər təmin olunmaması, likvidliyin idarə olunmasında mövcud çətinliklər və ixtisaslı insan resurslarının çatışmazlığı sektorun qlobal rəqabət qabiliyyətini məhdudlaşdıran əsas problemlər kimi ön plana çıxır. Bu baxımdan beynəlxalq standartların gücləndirilməsi, rəqəmsal maliyyə tətbiqlərinin genişləndirilməsi və dayanıqlı maliyyə alətlərinin inkişaf etdirilməsinə yönəlmiş siyasət tövsiyələri təqdim edilmişdir.

Açar sözlər: İslam maliyyəsi, iştirak bankçılığı, beynəlxalq kapital axınları, sukuk, maliyyə inklüzivliyi, dayanıqlı maliyyə.

PARTICIPATION BANKING AND INTERNATIONAL CAPITAL FLOWS IN THE GLOBAL ISLAMIC FINANCE SYSTEM: CURRENT SITUATION, CHALLENGES, AND POLICY RECOMMENDATIONS

E. H. Kalan

PhD Candidate

Azerbaijan State University of Economics (UNEC)

ebru.yondem@hotmail.com

Abstract: The Islamic finance system has experienced significant growth over the past four decades as an alternative financial model based on the principles of the prohibition of interest (riba), risk sharing, asset-backed financing, and ethical investment. Global financial crises, the increasing emphasis on sustainable finance, and the growing demand for ethical investment instruments have accelerated the expansion of the Islamic finance industry worldwide. Within this process, participation banks have become important actors not only in Muslim-majority countries but also in Europe, North America, and the Asia-Pacific region. This study aims to evaluate the current state of participation banking within the global Islamic finance system, examine its impact on international capital flows, analyze the major challenges facing the sector, and propose policy recommendations for its sustainable development. The findings indicate that participation banks make significant

contributions to international capital flows, particularly through sukuk markets, infrastructure financing, support for small and medium-sized enterprises (SMEs), and the promotion of financial inclusion. However, regulatory inconsistencies across jurisdictions, the lack of standardization, liquidity management challenges, and shortages of qualified human resources remain major obstacles limiting the global competitiveness of the sector. Accordingly, the study proposes strengthening international standards, expanding digital Islamic finance applications, and developing sustainable Islamic financial instruments to enhance the resilience and global integration of participation banking.

Keywords: *Islamic finance, participation banking, international capital flows, sukuk, financial inclusion, sustainable finance.*